

08/07/2015

Fonts d'inseguretat enfront del canvi climàtic

Les amenaces per al benestar humà relacionades amb el canvi climàtic són considerables. Hi ha una anàlisi dominant sobre la relació entre canvi climàtic i seguretat que suggereix que aquest implicarà una reducció de la quantitat d'aigua dolça disponible en determinats llocs, i que això comportarà una emergència de conflictes. Un estudi recent ha partit d'unes premisses diferents que li han permès detectar tres fonts d'inseguretat humana en aquest context: dèficits democràtics, males adaptacions i violència estructural.

Efectes d'una inundació al Marroc.

Les amenaces per al benestar humà que estan relacionades amb el canvi climàtic són, sens dubte, considerables. Tant a nivell científic com a nivell de discurs públic, hi ha una anàlisi dominant sobre la relació entre canvi climàtic i seguretat (l'anomenat

‘nexe’ clima-seguretat), i en particular a tot allò que té relació amb temes d’aigua. De forma resumida i simplificada, aquesta anàlisi suggereix que el canvi climàtic resultarà en una futura reducció de la quantitat d’aigua dolça disponible en diversos llocs del planeta com a resultat del qual hi ha una alta probabilitat que emergeixin conflictes sobre els reduïts recursos hídrics en aquests llocs, particularment en llocs on els processos democràtics i les estructures de governança són més febles. Aquests conflictes relacionats amb una escassetat hídrica també poden provocar un augment de la immigració cap al Nord global, la qual cosa posarà també sota estrès els recursos i tota l’estructura de l’estat en el Nord global, possiblement generant nous conflictes fins i tot al Nord.

No obstant això, i des d’una perspectiva empírica, hi ha diversos problemes amb aquesta anàlisi. Per començar, hi ha poca evidència que l’escassetat d’aigua per si sola provoqui conflicte. Els conflictes ambientals són situacions complexes on factors polítics, econòmics i socials actuen de forma recíproca amb factors ambientals per produir conflicte. També, la connexió entre escassetat de recursos naturals i generació de conflicte no és tan senzilla tal com sembla a primera vista: molts conflictes altament violents es donen en condicions d’abundància de recursos naturals (per exemple petroli, diamants, etc.), i situacions d’escassetat sovint promouen col·laboració (com la gestió de recursos en comú). Així mateix, l’estudi de relacions entre països que comparteixen recursos hídrics demostra que, en la gran majoria dels casos, conflicte i cooperació coexisteixen, així que és difícil diferenciar entre ells per analitzar els efectes de conflicte i cooperació per separat. També és incorrecte donar per fet que en tots els casos, els conflictes són situacions negatives i la cooperació és una situació "bona", atès que a vegades alguns actors poden veure’s obligats a cooperar sota pressió o per no tenir altre opció. Un altre problema és l’enfocament de l’anterior anàlisi en temes de seguretat nacional, un enfocament que pot comportar prendre mesures que augmenten la vulnerabilitat dels que ja són més vulnerables als efectes de canvi climàtic -i sovint menys responsables de crear-lo-, com per exemple enfortir les fronteres del Nord global per evitar immigració des del Sud.

En aquest context, el projecte CLICO va partir d’unes premisses crítiques per investigar què passa a la llarga cadena entre canvi climàtic, aigua, conflicte i seguretat. El projecte també va explorar la rellevància d’una definició de seguretat que va més enllà de la de seguretat nacional, la definició de seguretat humana (inicialment impulsada per l’ONU), la qual posa l’enfocament de seguretat en l’avaluació d’impactes sobre comunitats i individus en comptes de l’estat-nació. Els resultats del projecte ressalten les condicions sota les quals inseguretat i conflicte emergeixen. Trobem tres fonts principals d’inseguretat humana: primer, dèficits democràtics, que tenen més pes a l’hora de generar conflicte que l’estrès hidroclimàtic, i que apareixen no només al Sud, sinó també al Nord global; segon, maladaptacions (adaptacions que incrementen riscos), les quals tenen efectes adversos sobre la seguretat d’uns grups, que solen ser marginats; i finalment, la violència estructural, la qual apareix sovint en el context de projectes que busquen fomentar el desenvolupament econòmic i nacional.

Concloem que aquests resultats indiquen que l’adaptació al canvi climàtic serà un

procés ple de disputes i contradiccions i que la investigació del nexa clima-seguretat ha d'anar més enllà d'investigacions limitades a l'emergència de conflictes i considerar els vincles entre violència estructural i seguretat humana, en particular els processos i condicions que redueixen les opcions de què disposen les comunitats per enfrontar-se a possibles inseguretats.

Aquesta nova publicació resumeix les principals conclusions del projecte de recerca [CLICO](#) (2010-2012) que ha estat finançat pel Programa Marc 7 de la Unió Europea, i que va investigar diferents aspectes del nexa entre canvi climàtic i seguretat a la Mediterrània i el Sahel. El projecte ha estat liderat per l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA) de la UAB.

Christos Zografos

Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA)

christos.zografos@uab.cat

Referències

[View low-bandwidth version](#)